

Meningen over de eurocrisis

Een recent gehouden enquête onder 1739 personen laat zien dat het overgrote deel van de Nederlandse bevolking een snelle oplossing wenst van de crisis in de eurozone. Een meerderheid is voor uittreden van Griekenland uit de eurozone. Over de wijze waarop dat dient te gebeuren bestaat echter geen consensus. Ook is een meerderheid voor meer bevoegdheden voor de EU. Over mogelijke steun aan banken en aan pensioenfondsen zijn de meningen verdeeld.

Het economische nieuws wordt al wekelang beheerst door de begrotingstekorten in diverse eurolanden en daarmee samenhangend de onzekerheid rond de euro en de discussie over mogelijke economische gevolgen daarvan voor Nederland. Niet alleen Griekenland, maar ook Portugal, Spanje, Ierland en mogelijk ook Italië, en misschien ook wel Frankrijk, lijken het steeds moeilijker te krijgen om de financiering van hun schulden rond te krijgen. Hoewel technisch gezien oplossingen mogelijk zijn, is daadkrachtig optreden vooralsnog niet aan de orde, mede doordat oplossingen politiek gezien niet te verkopen lijken aan de bevolking in diverse landen. Dat geldt ook voor Nederland, waar het kabinet op dit punt tegenover zijn gedoogpartner staat en van de steun van de oppositie afhankelijk is. Om dit verbond in stand te houden zag premier Rutte zich in het debat van 22 oktober jongstleden zelfs genoodzaakt moties van de oppositie over te nemen. Het is politiek interessant te weten hoe kiezers over dit onderwerp denken en daarom heeft CentERdata de mening van de Nederlandse bevolking over dit onderwerp gepeild.

De enquête

De enquête over de crisis in de eurozone is gehouden onder de deelnemers van het CentERpanel. Dit panel is gebaseerd op een aselechte steekproef van Nederlandstalige huishoudens in Nederland. Ondervraging geschiedt wekelijks via internet. Huishoudens die geen toegang hebben tot internet, krijgen van CentERdata een internetverbinding en aan hen wordt indien nodig ook een PC beschikbaar gesteld. De vragenlijst is afgenomen in het weekend van week 38 in 2011. In totaal is de vragenlijst voorgelegd aan 2546 panelleden, van wie 1739 de vragenlijst invulden. Het responspercentage bedraagt dus 68. Gevraagd is naar de mening over de snelheid waarmee maatregelen genomen dienen te worden, de problemen rondom de euro, bevoegdheden voor de EU, steun aan banken en de gevolgen voor pensioenfondsen.

JAN NELISSEN
Onderzoeker bij
CentERdata

KLAAS DE VOS
Onderzoeker bij
CentERdata

Meningen over de crisis

De deelnemers in het CentERpanel is een tiental stellingen voorgelegd over de eurocrisis in ruime zin (tabel 1). Deze stellingen hebben betrekking op de eurozone (b t/m e), bevoegdheden voor de EU om in te grijpen (f), het overeind houden van banken (g) en de gevolgen voor de pensioensector (h, i en j). Allereerst is de volgende stelling (a) voorgelegd: "Er moet hoe dan ook zo snel mogelijk een eind komen aan de huidige onzekere situatie. De eurolanden moeten daarom onmiddellijk doortastende maatregelen nemen." De Nederlandse bevolking is vrijwel unaniem van mening dat er onmiddellijk doortastende maatregelen genomen dienen te worden. Maar liefst 91 procent is het hier (helemaal) mee eens. Slechts 2 procent is het oneens met de stelling en 5 procent is het niet eens en niet oneens met de stelling. Blijkbaar heeft men in het panel wel genoeg van de onzekerheid en is het moment van beslissen daar.

De eurozone

De meerderheid geeft aan dat Griekenland de eurozone dient te verlaten. Voor 35 procent van de respondenten dient Griekenland de euro zo snel mogelijk op te geven. 51 procent geeft aan dat het scenario waarin Griekenland gecontroleerd de euro opgeeft, het beste is. Een deel van deze groep is blijkbaar van mening dat dit gecontroleerd opgeven zo snel mogelijk dient te gebeuren; zij geven zowel op c als op d het antwoord "(helemaal) mee eens". In totaal (stellingen c en d samen) is 55 procent van de Nederlandse bevolking van mening dat Griekenland de eurozone dient te verlaten, waarvan het overgrote deel dan van mening is dat dit gecontroleerd dient te gebeuren. 27 procent is het (helemaal) niet eens met een vertrek uit de eurozone op de wijze als verwoord in de stellingen c en d. Dit correspondeert met de 29 procent die van mening is dat het ook in het belang van Nederland is als Griekenland in de eurozone blijft en Nederland bijgevolg ruimhartig dient bij te dragen om Griekenland te helpen (stelling b). Maar opvallend is dat een vijfde van die 29 procent er toch voor is dat Griekenland de euro (veelal gecontroleerd) verlaat. Logischerwijze zou deze groep dan daarbij de Grieken ruimhartig willen ondersteunen.

Als andere landen na Griekenland in de problemen komen, bijvoorbeeld Spanje en Italië, is dat voor 22 procent van de bevolking geen probleem, terwijl 53 procent dat wel als een probleem ervaart. Opvallend is dat ruim 40 procent van degenen die wensen

dat Griekenland de eurozone verlaat, het oneens is met stelling e. Blijkbaar worden problemen in bijvoorbeeld Spanje en Italië eerder als grensoverschrijdend gezien dan problemen in het veel kleinere Griekenland.

Bevoegdheden EU

Een verrassend resultaat is dat een grote meerderheid (81 procent) voorstander is van ruimere bevoegdheden voor de EU om in te kunnen grijpen in landen, wanneer het daar economisch mis dreigt te lopen (stelling f). Opvallend is dat hierover nauwelijks verschil bestaat tussen voor- en tegenstanders van vertrek van Griekenland uit de eurozone: het percentage bedraagt 84 respectievelijk 79 procent.

Banken

Over het overeind houden van banken, in geval deze in de problemen komen door een faillissement van Griekenland (stelling g), zijn de meningen sterker verdeeld: bijna 30 procent is het (helemaal) niet eens met de stelling en eveneens bijna 30 procent is het er wel (helemaal) mee eens.

Pensioenfondsen

Pensioenfondsen lijken wat populairder (stelling i), waarbij opgemerkt dient te worden dat in de formulering van de stelling geen verband gelegd is met de eurocrisis. Van de bevolking vindt 50 procent dat pensioenfondsen gesteund dienen te worden wanneer deze grote verliezen lijden, 14 procent is het hier niet mee eens. Pensioenen dienen hoe dan ook op peil te blijven (stelling j): maar liefst

74 procent is deze mening toegedaan, terwijl 8 procent daar tegen is. Maar het merendeel van de voorstanders is niet voor verhoging van de pensioenpremies in zo'n situatie (stelling h). Van de Nederlandse bevolking in totaliteit is 38 procent hier tegenstander van, terwijl 24 procent het eens is met een premieverhoging.

Samenhang met achtergrondkenmerken

De meningen blijken te verschillen tussen diverse groepen. In tabel 2 zijn de regressieresultaten opgenomen die deze verschillen duidelijk laten zien. Voor deze analyse zijn de opvattingen over de stellingen gekwantificeerd. De antwoorden "helemaal niet mee eens", "niet mee eens", "niet eens en niet oneens", "mee eens" en "helemaal mee eens" krijgen respectievelijk de waarde 1, 2, 3, 4 en 5 en "weet niet" krijgt eveneens de waarde 3. Om de onderlinge verbanden tussen de variabelen te onderzoeken zijn de resulterende variabelen onderworpen aan een factoranalyse. Op basis van die factoranalyse blijkt dat de opvattingen over de stellingen b t/m e onderling samenhangen, evenals de opvattingen over de stellingen i en j. De opvattingen over de overige stellingen vertonen minder samenhang. Naar aanleiding daarvan zijn de meningen over de stellingen b t/m e samengevat in een factor, waarbij de meningen over stelling b andersom zijn gecodeerd, evenals de meningen over stelling i en j. De resulterende score op de stellingen b t/m e samen kan worden geïnterpreteerd als de populaire opvatting over de euro. De regressies op de beide samengevoegde stellingen b t/m e en i en j zijn geschat met behulp van OLS, de resterende stellingen met behulp van *ordered logit*.

Resultaten

Onzekerheid

Met de stelling (a) dat er zo snel mogelijk een einde aan de huidige onzekere situatie dient te komen, zijn jongeren en vrouwen het minder vaak dan gemiddeld eens. Dat geldt ook voor de aanhang van de SP en GroenLinks. Daarentegen zijn ouderen en inwoners van Oost-Nederland het vaker dan gemiddeld eens met de stelling.

Tabel 1

Meningen van respondenten in procenten over stellingen rond facetten van de eurocrisis (N=1739).

	Helemaal niet mee eens	Niet mee eens	Niet eens en niet oneens	Mee eens	Helemaal mee eens	Weet niet
a. Er moet hoe dan ook zo snel mogelijk een eind komen aan de huidige onzekere situatie. De eurolanden moeten daarom onmiddellijk doortastende maatregelen nemen.	1	1	5	35	56	3
b. Het is ook in het belang van Nederland als Griekenland in de eurozone blijft. Nederland moet dan ook ruimhartig bijdragen om de Grieken te helpen.	11	22	29	20	9	9
c. Het is het beste als Griekenland zo snel mogelijk de euro opgeeft. Pas als de Grieken orde op zaken gesteld hebben kunnen ze eventueel in de eurozone terugkeren.	8	23	24	19	16	10
d. Het is het beste als Griekenland gecontroleerd de euro opgeeft, dat wil zeggen dat de uittrede uit de euro zodanig verloopt dat Nederland en de rest van de eurozone daar zo weinig mogelijk nadeel van ondervinden. Pas als de Grieken orde op zaken gesteld hebben kunnen ze eventueel in de eurozone terugkeren.	6	15	19	27	24	9
e. Als andere landen zoals Spanje en Italië na Griekenland in de problemen komen is dat jammer maar niet ons probleem.	15	38	20	13	9	4
f. De EU moet snel veel ruimere bevoegdheden krijgen om in landen te kunnen ingrijpen als het daar economisch dreigt mis te lopen.	2	4	9	42	39	5
g. Banken die in de problemen komen door een eventueel failliet van Griekenland moeten niet door overheidssteun overeind worden gehouden.	4	24	32	18	11	10
h. Als pensioenfondsen grote verliezen lijden moeten de pensioenpremies omhoog.	9	29	31	21	3	7
i. Als pensioenfondsen grote verliezen lijden moeten deze fondsen, net als banken na de kredietcrisis, gesteund worden door de overheid.	3	11	28	36	14	7
j. Pensioenen moeten hoe dan ook op peil blijven.	1	7	16	43	31	3

Tabel 2

Regressieresultaten¹

Onderwerp	Onzekerheid	Eurozone	Bevoegdheden EU	Banken	Pensioenpremies	Pensioen-uitkeringen
Stelling	a.	b. t/m e.	f.	g.	h.	i. en j.
Jongeren	-0,46***	0,13	-0,12	-0,06	-0,16	0,02
Ouderen	0,31**	-0,68***	0,43***	0,13	0,52***	0,41***
Vrouw	-0,74***	0,54***	-0,51***	-0,02	-0,15	0,05
SES laag	0,05	0,59**	0,08	0,14	-0,02	0,08
SES hoog	-0,18	-0,81***	0,04	-0,03	0,57***	-0,36***
Opleiding laag	0,03	0,17	-0,12	0,05	0,18	0,12
Opleiding hoog	0,25**	-0,76***	0,20	-0,04	0,53***	-0,22**
Werkend	0,10	0,12	-0,12	-0,05	-0,32***	-0,03
Regio Noord	-0,13	-0,02	-0,20	-0,27	-0,49***	-0,02
Regio Oost	0,29**	0,20	-0,01	-0,08	-0,25**	0,07
Regio Zuid	-0,02	-0,15	-0,02	0,16	-0,54***	0,17
CDA	-0,05	-1,12***	0,20	0,04	0,32	-0,11
CU	-0,44	-0,76	-0,05	0,30	0,38	0,35
D66	-0,03	-1,66***	0,09	0,02	-0,09	-0,25
GroenLinks	-0,45**	-2,25***	-0,30	-0,15	-0,17	-0,11
PvdA	-0,23	-1,92***	-0,03	0,04	-0,13	0,38***
PVV	-0,05	1,71***	-0,22	0,78***	-0,27	0,11
SP	-0,47***	-0,57	-0,21	0,44***	-0,17	0,22
Geen politieke voorkeur of onbekend	-0,22	0,10	-0,16	0,28	-0,45***	-0,11
Constante term (OLS)		7,02***				7,34***
pseudo R ²	0,04	0,16	0,02	0,01	0,04	0,05
Aantal waarnemingen	1689	1739	1657	1562	1624	1739
Minimumwaarde	1	4	1	1	1	2
Maximumwaarde	5	20	5	5	5	10

/ Significant op respectievelijk vijf- en eenprocentniveau.

¹ Referentiegroepen: middelbare leeftijd (45–64), SES-middengroepen, opleidingsniveau havo/vwo/mbo, Regio West, VVD.

De eurozone

Met de combinatie van stellingen b t/m e (met b gehercodeerd) zijn vooral vrouwen en personen met een lage sociaal-economische status (ses) het eens. Ouderen en personen met een hoge opleiding en hoge ses zijn het aanzienlijk minder vaak eens met de populaire opvattingen over de euro. Onderscheiden naar politieke voorkeur blijken PVV-aanhangers na correctie voor andere kenmerken vaker dan gemiddeld de populaire opvattingen over de euro te delen, terwijl de aanhang van GroenLinks, PvdA en D66 deze opvatting relatief het minst steunt. De VVD (referentiegroep) en de personen die niet stemmen dan wel hun voorkeur niet kenbaar willen maken, zitten tussen deze twee groepen in. Interessant is hier ook de positie van de SP-aanhang: vergelijkbaar met CU en niet significant verschillend van de VVD. Politieke voorkeur heeft hier een grotere impact dan persoonskenmerken.

Bevoegdheden EU

Ouderen en mannen zijn relatief sterk voor ruimere bevoegdheden voor de EU om in te grijpen als het economisch mis dreigt te lopen (stelling f). Politieke voorkeur maakt hier geen significant verschil.

Banken

De aanhang van PVV en SP voelt het minst voor steun aan banken die door een mogelijk faillissement van Griekenland in de problemen komen (stelling g).

Pensioenpremies

De stelling (h) dat bij grote verliezen voor pensioenfondsen de pensioenpremies omhoog moeten, wordt in het bijzonder gesteund door ouderen, personen met een hoge opleiding en hoge ses. Werkenden en personen van wie de politieke voorkeur niet bekend is, zijn relatief vaker tegen hogere pensioenpremies, evenals inwoners van Noord- en Zuid-, en in iets mindere mate Oost-Nederland, in vergelijking met inwoners van West-Nederland.

Pensioenuitkeringen

Personen met een hoge opleiding en hoge ses, die wel sterker voor hogere pensioenpremies zijn in geval van grote verliezen, zijn minder dan gemiddeld voor ondersteuning van pensioenfondsen en van mening dat de pensioenen op peil moeten blijven (stelling i en j). Aanhangers van de PvdA en ouderen zijn meer dan gemiddeld voor deze twee stellingen.

Conclusie

Bijna de gehele bevolking is van mening dat er zo snel mogelijk een einde dient te komen aan de onzekere situatie en dat onmiddellijk doortastende maatregelen genomen moeten worden. Vier van de vijf Nederlanders vinden dat de EU snel veel ruimere bevoegdheden moet krijgen om in te kunnen grijpen in landen als het daar economisch mis dreigt te lopen. Dit lijkt waarlijk een ommekeer in het denken over de bevoegdheden van de EU. Een probleem hierbij is wel dat in tegenstelling tot het kabinet een meerderheid van de Nederlandse bevolking voorstander is van een – bij voorkeur – gecontroleerd vertrek van Griekenland uit de eurozone. De regering lijkt daarmee tegen de wens van de meerderheid van de bevolking in te gaan en zal het gevoerde beleid nog beter moeten uitleggen, zeker zolang de neerwaartse spiraal in Griekenland voort duurt.

